

RECENZJE, OMÓWIENIA, NOWOŚCI

***Басиліяни у світі: минуле і сьогодення. Bazylianie w świecie: przeszłość oraz teraźniejszość, o. dr Wasyl Parasiuk (red.)***  
**OSBM, Wydawnictwo „Bazyliada”, Warszawa 2017**

Historia zakonu bazylianów, jego rola i losy poszczególnych zakonników są od dawna przedmiotem badań przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych: historyków, literaturoznawców, kulturoznawców, należących do świata akademickiego, ludzi świeckich. Ich bogatą bibliografię zawiera notabene recenzowany tom, co warto na wstępie podkreślić.

*Басиліяни у світі: минуле і сьогодення...* to praca wyjątkowa, co wynika między innymi z przyjętych przez redaktora recenzowanej monografii, o. dr. Wasyla Parasiuka OSBM, założeń doboru autorów. Przyswierał mu cel: „nic o nas bez nas”, dlatego głos w dyskusji naukowej oddaje on tu swoim braciom – bazylianom. W tomie, wydanym z okazji jubileuszu czterechsetlecia działalności zakonu, przedstawiony jest więc punkt widzenia zakonników na rolę zgromadzenia i wybitnych jego przedstawicieli, jego osiągnięcia, zadania na przyszłość. Taka perspektywa ma w założeniu pomóc czytelnikowi jeszcze lepiej poznać *dzieje i działalność Zakonu Bazylińskiego w Ukrainie i diasporze*<sup>1</sup>. Tom zawiera dziewięć tekstów sześciu autorów: o. Ihora Harasyma, o. dr. Wasyla Parasiuka, o. Bohdana Pjetnoczki, o. Mateja Hawryliwa, o. dr. Prokopija Łotockiego, o. Polikarpa Marceljuka.

---

<sup>1</sup> Słowo wstępne, [w:] *Басиліяни у світі: минуле і сьогодення. Bazylianie w świecie: przeszłość oraz teraźniejszość, o. dr Wasyl Parasiuk (red.)* OSBM, Warszawa 2017, s. 11.

Ча́сть з них то дороблені, uzupełnione publikowane już artykuły naukowe<sup>2</sup>, popularnonaukowe dostosowane do wymogów publikacji naukowej<sup>3</sup>, część zaś to niepublikowane prace naukowe<sup>4</sup> i zupełnie nowe teksty, napisane specjalnie do tego tomu<sup>5</sup>.

Szeroka jest rozpiętość tematyczna omawianego materiału, z różnych stron dotykająca problemów związanych z funkcjonowaniem zakonu bazylianów: analizowane są aspekty związane z historią zakonu<sup>6</sup>, socjo-kulturowe (jego miejscem w świecie i rolą duszpasterską<sup>7</sup>), obejmujące działalność typograficzną zakonu<sup>8</sup>, jego osiągnięcia dydaktyczne, pracę oświatową i pedagogiczną<sup>9</sup>. Autorów interesują problemy szczegółowe (analiza działalności poszczególnych postaci – Józefa Welamina Rutskiego, Jozafata Kuncewicza, Tymoteusza Szczurowskiego – i ich roli w życiu re-

---

<sup>2</sup> Ієромонах Ігор Гарасим, ЧСБВ, *Старокиївська монаша традиція*, [w:] *Василіяни у світі: минуле і сьогодення...*, op. cit., s. 15–28; Ієромонах д-р Прокопій Лотоцький, ЧСБВ, *Історичний погляд на виховання священиків у Василіянському Чині в добі Просвітництва (XVI–XIX ст.)*, [w:] ibidem, s. 101–120; Ієромонах Ігор Гарасим, ЧСБВ, *Зв'язки Головної управи Василіянського Чину в Римі з василіянами в Україні та Польщі на основі Щоденника о. Ісидора Патріла*, ЧСБВ, [w:] ibidem, s. 147–182.

<sup>3</sup> Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСБВ, *Монашество Київської митрополії в XVI–XVII столітті: до і після Берестейської унії*, [w:] ibidem, s. 29–42; Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСБВ, *Митрополит Йосиф Велямин Рутський: його служіння Церкві і Василіянському Чину*, [w:] ibidem, s. 43–62.

<sup>4</sup> Ієромонах Полікарп Марцелюк, ЧСБВ, *Насильна ліквідація Василіянського Чину Святого Йосафата у Галичині та Закарпатті в 1944–1950 рр.*, [w:] ibidem, s. 121–146.

<sup>5</sup> Ієродиякон Богдан П'єтнчко, ЧСБВ, *W poszukiwaniu autora „Obrony monastera wileńskiego...”*, wyd. 1702 r. w *Wilnie*, [w:] ibidem, s. 63–72; Ієродиякон Богдан П'єтнчко, ЧСБВ, *Ojciec Tymoteusz Szczurowski, OSBM, i sprawa powstania w Białej*, [w:] ibidem, s. 73–80; Ієромонах Матей Гаврилів, ЧСБВ, *Священномученик Йосафат та екуменізм. Заклик до пошуків повної єдності*, [w:] ibidem, s. 81–98.

<sup>6</sup> Ієромонах Ігор Гарасим, ЧСБВ, *Старокиївська монаша традиція...*, op. cit.; Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСБВ, *Монашество Київської митрополії в XVI–XVII столітті...*, op. cit.

<sup>7</sup> Ієромонах Матей Гаврилів, ЧСБВ, *Священномученик Йосафат та екуменізм. Заклик до пошуків повної єдності...*, op. cit.; Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСБВ, *Митрополит Йосиф Велямин Рутський: його служіння Церкві і Василіянському Чину...*, op. cit.; Ієромонах Ігор Гарасим, ЧСБВ, *Зв'язки Головної управи Василіянського Чину...*, op. cit.

<sup>8</sup> Ієродиякон Богдан П'єтнчко, ЧСБВ, *W poszukiwaniu autora „Obrony monastera wileńskiego...”*, op. cit.

<sup>9</sup> Ієродиякон Богдан П'єтнчко, ЧСБВ, *Ojciec Tymoteusz Szczurowski...*, op. cit.; Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСБВ, *Монашество Київської митрополії в XVI–XVII столітті...*, op. cit.

ligijnym unitów oraz rozwoju zakonu; polemika na temat autorstwa druków bazylikańskich), przez bardziej ogólne (na temat likwidacji Zakonu w Galicji i Zakarpaciu w latach 1944–1950 czy relacji głównej rezydencji władzy zakonnej w Rzymie z bazylianami w Polsce i Ukrainie na podstawie analizy dziennika o. Isidora Patryły) do szerokich, przekrojowych opracowań (życie zakonne metropolii kijowskiej w XVI–XVII wieku, analiza poglądów na wychowanie zakonników – bazylianów w XVI–XIX wieku).

Różny jest również charakter tekstów, niektóre z nich syntetyzują dostępne już informacje<sup>10</sup>, inne przynoszą analizy badań archiwalnych, dzięki czemu uzupełniają wiedzę (np. z zakresu dziejów zakonu, a w zasadzie prób jego zniszczenia po II wojnie światowej)<sup>11</sup> bądź przynoszą nieznanе dotąd ustalenia, które zmieniają optykę na niektóre kwestie naukowe (autorstwo tekstów druków wydanych przez bazylianów, kwestie działalności niektórych wybitnych przedstawicieli zakonu, np. Tymoteusza Szczurowskiego)<sup>12</sup>. Świadczą one o przygotowaniu merytorycznym autorów – bazylianów w różnych dziedzinach naukowych. Ważny podkreślenia jest przy tym fakt, że wskazane wyżej syntezы wprowadzają do obiegu naukowego wiele nowych spostrzeżeń i tez, kontekstów dotąd nie badanych, a interpretowanych z bazylikańskiego punktu widzenia na podstawie często mało dostępnych źródeł, głównie autorstwa innych bazylianów bądź badaczy zajmujących się tematyką *stricto* bazylikańską. Jest oczywiste, że w tych interpretacjach przyszły Ojcom z pomocą rozległa unikatowa wiedza z historii Zakonu, wsparta rzetelną pracą analityczną i syntetyczną. Ich tezy są wyważone solidną argumentacją.

---

<sup>10</sup> Ієромонах Ігор Гарасим, ЧСВВ, *Старокіївська монаша традиція...*, op. cit.; Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСВВ, *Монашество Київської митрополії в XVI–XVII столітті...*, op. cit.; Ієромонах д-р Василь Парасюк, ЧСВВ, *Митрополит Йосиф Велямин Рутський...*, op. cit.

<sup>11</sup> Ієромонах Полікарп Марцелюк, ЧСВВ, *Насильна ліквідація Василянського Чину Святого Йосафата...*, op. cit.

<sup>12</sup> Ієродиякон Богдан П'єтнотко, ЧСВВ, *W poszukiwaniu autora „Obrony monastera wileńskiego...”*, op. cit.; Ієродиякон Богдан П'єтнотко, ЧСВВ, *Ojciec Tymoteusz Szczurowski...*, op. cit.

### Nauka „uduchowiona”

Kierując się omówionym już wcześniej kluczem doboru autorów, wywodzących się z kręgu zakonników, o. dr Wasyl Parasiuk doprowadził do powstania zbioru, który można umieścić umownie w nurcie „nauki natchnionej”.

Określenie nauka „uduchowiona” nie jest tu pejoratywne, w żaden sposób nie wyklucza bowiem prawdziwości dociekań naukowych czy prawidłowości metod badawczych. Chodzi tu raczej o spojrzenie z wnętrza na problem: „nic o nas bez nas”, który poza suchymi faktami historycznymi przekazuje również elementy motywacji, którymi mogli się kierować poprzednicy współczesnych bazylikańskich historyków. Jako zakonnicy, praktykujący tę samą regułę, doświadczający podobnych problemów i radości związanych z życiem klasztornym, bazylikańscy naukowcy najlepiej są w stanie zrozumieć motywy czy pobudki działań swoich wielkich poprzedników.

Ową naukę uduchowioną cechuje swoisty styl języka naukowego – pozbawionego typowej dla niego sztywności, jeśli wręcz nie sztuczności. Czytając część tekstów zawartych w zbiorze, trudno oprzeć się wrażeniu, że ich styl przypomina styl kazań, z jego dialogowym charakterem, do którego wplatane są elementy opowiadania, gawędy, ich autorzy stawiają filozoficzne pytania otwarte, skłaniające do dalszej refleksji. Nie są to przecież typowe wyznaczniki stylu naukowego, jednak teksty te nie tracą przez to walorów naukowych. Co więcej – dzięki takiej formie wypowiedzi tekst staje się bardziej przystępny dla czytelnika, można go więc klasyfikować umownie jako kazanie naukowe, a ten z kolei nurt można uznać za wkład bazylianów w humanistykę. Lektura książki przynosi satysfakcję nie tylko intelektualną, ale i estetyczną (artystyczną).

Różnorodna zawartość tekstów świadczy o znakomitym przygotowaniu zarówno merytorycznym, popartym wieloletnimi badaniami, jak i metodologicznym. Prowadzi wręcz do wniosku o swoistej szkole bazylikańskiej w dziedzinie nauk humanistycznych.

*Joanna Getka*